

مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی خراسان شمالی - واحد رشد و بالندگی اساتید

دانش پژوهی آموزشی

Scholarship

دانش پژوهی آموزشی

دارا بودن یک نظام آموزشی و پژوهشی پویا و بالنده مستلزم حفظ جایگاه موسسات آموزش عالی در جهت انجام هر سه حیطه فعالیت آنها شامل آموزش، پژوهش و ارائه خدمت است. از آنجا که فعالیت های آموزشی بخش مهمی از رسالت مؤسسات آموزش عالی و قسمت عمده ای از عملکرد اعضای هیات علمی را تشکیل می دهد ضروری است تلاش و کوشش های صورت گرفته در این عرصه نیز به نحو مناسب ارزیابی و ارزش گذاری شود.

مساله پژوهش همواره دغدغه اصلی اعضای هیات علمی در زمان ارتقاء بوده و دانشگاه ها از این حیث مقررات پیچیده ای را در نظر گرفته اند. در حالی که اعضای هیات علمی بندرت در دستیابی به امتیازات مربوط به کمیت و کیفیت آموزش دچار دشواری بوده و این مساله مهم تا حدود زیادی آموزش را تحت الشعاع قرار داده است. به گونه ای که میتوان آن را یکی از عوامل افت کیفیت آموزش دانست. در حقیقت این روال سبب شده است پژوهش، اولویت بیشتری نسبت به آموزش پیدا کند. این امر تا آنجا پیش رفته که افراد با هدف آموزش در دانشگاهها استخدام می شوند ولی مبنای ارزشیابی آنها توانایی و عملکردشان در زمینه فعالیت های پژوهشی می باشد. انتظارات در زمینه انجام تحقیقات و انتشار نتایج آنها روز به روز بیشتر می شود و تصمیم گیری در مورد ارتقای آکادمیک آنها در عمل منحصراً براساس تعداد مقالات به چاپ رسیده که معیاری ملموس و قابل اندازه گیری است صورت می گیرد. این مساله باعث شده است اعضای هیات علمی جوان تر که در جستجوی پیشرفت در جهت کسب وجهه و اعتبار در محیط کاری خود می باشند تاکید خود را بر انجام پژوهش متمرکز سازند و نقش خود را در آموزش سرسری بگیرند. این موضوع با وجود این برداشت که کیفیت فعالیت های آموزشی قابلیت بررسی بشکل فعالیت های پژوهشی را ندارد، تشدید گردید.

روند بیان شده عملاً شرایطی بود که در طول دهه های گذشته در کشورمان شاهد آن بودیم و در دانشگاههای دنیا از سالهای ۱۹۵۰ تا ۱۹۹۰ به تجربه شده است. تا آن که در اواخر دهه ۹۰ مفهوم جدیدی بنام "دانش پژوهی" ارائه گردید. تا آن زمان دانش پژوهی تنها به مفهوم کشف دانش جدید و پژوهش شناخته می شد. در حالی که در قالب مفهوم ارائه شده توسط بویر، پژوهش، که شناخته شده ترین نوع فعالیت های دانش پژوهی است، تنها یکی از مصادیق آن به شمار می رود و دانش پژوهی می تواند در هر یک از عرصه های کاربرد دانش ادغام و آموزش نیز صورت گیرد.

براساس تعریف رابرت و هانسن آنچه تمامی انواع و اشکال دانش پژوهی را به یکدیگر پیوند می دهد این است که در تمامی آنها دانشمند با استفاده از توانمندی های ذهنی خود عرصه های دانش را به صورت خلاقانه، آگاهانه و منظم به پیش می برد و یا آنرا دچار دگرگونی و تغییر می نماید.

نماد فعالیت های دانش پژوهی بطور ویژه تولید محصولی است که بصورت گسترده در اختیار سایرین قرار داده میشود و مورد نقد و ارزیابی قرار می گیرد. چارچوب مفهومی جدید این امکان را فراهم می سازد تا به فعالیت های آموزشی و تلاش هایی که در جهت به کار بستن دانش برای حل مشکلات و معضلات آموزشی و رفع نیازهای موجود صورت می پذیرد نیز همانند سایر فعالیت های دانش پژوهی نگریسته شود.

مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی خراسان شمالی - واحد رشد و بالندگی اساتید

فعالیت های نوآورانه (دانش پژوهی) به آن دسته از فعالیت های اطلاق می شود که دارای اهداف مشخص، آماده سازی کافی، استفاده از روش مندی مناسب، ارائه نتایج مهم و قابل توجه، ارائه و معرفی مناسب برنامه و برخورد نقادانه با آن باشد. حوزه کاربرد و میزان بدیع بودن فعالیت ها ممکن است در سطح دانشگاه، کشوری (ملی) و یا بین المللی باشد.

برای آنکه فعالیتی جزء فعالیت های دانش پژوهی طبقه بندی شود. لازم است این فعالیت علاوه بر داشتن بعد کمی و کیفی در برگیرنده تعامل انجام دهندگان آن فعالیت با جامعه آموزش علوم پزشکی باشد.

به منظور برقراری این تعامل لازم است که مجری یا مجریان فعالیت مورد نظر نشان دهند که برای اجرای آن از منابع و مستندات موجود در متون آموزش علوم پزشکی بهره برده اند و محصول و نتیجه فعالیت آموزشی آنها به نحوه مناسبی در اختیار سایر اعضای جامعه آموزش علوم پزشکی قرار گرفته است، به گونه ای که سایر افراد می توانند بر پایه آن، اقدامات و فعالیت های بعدی را انجام دهند و بدین وسیله نتایج حاصل از این فعالیت در طول زمان به گسترش دانش علوم پزشکی کمک نماید.

آئین نامه در بخشهای ذیل تدوین شده است:

- ۱- کمیته دانشگاهی دانش پژوهی
- ۲- چگونگی آماده سازی و ارائه فعالیت های دانش پژوهی
- ۳- شیوه ارزیابی فعالیت های دانش پژوهی
- ۴- حمایت و بستر سازی برای انجام فعالیت های دانش پژوهی
- ۵- نظارت بر فعالیت های دانش پژوهی

تعاریف :

- (۱) فعالیت های آموزشی شامل کلیه فعالیت هایی است که در حوزه آموزش و در سطوح مختلف صورت می گیرد و شامل تدریس، برنامه ریزی آموزشی، راهنمایی و مشاوره، مدیریت و رهبری آموزشی، و ارزیابی فراگیران می شود:
 - تدریس: مراد از تدریس هر گونه فعالیتی است که منجر به یادگیری فراگیر می شود. این فعالیت ها شامل تدریس مستقیم (از جمله سخنرانی و کار در گروههای کوچک) و نیز تهیه مواد آموزشی مرتبط می گردد.
 - برنامه ریزی آموزشی: مقصود تدوین مجموعه ای طولی از فعالیت های آموزشی است که به صورت سیستماتیک طراحی و سازماندهی شده است که در هر سطحی از آموزش ارائه می گردد و مورد ارزشیابی قرار می گیرد.
 - راهنمایی و مشاوره: عبارتست از برقراری یک رابطه سازنده که در آن فرد مشاور دستیابی فراگیر را به اهداف خود تسهیل می کند.

مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی خراسان شمالی - واحد رشد و بالندگی اساتید

- مدیریت و رهبری آموزشی: عبارتست از فعالیت های راهبردی که سبب بهبود برنامه های آموزشی و پیشرفت عرصه آموزش می شود.
 - ارزیابی فراگیران: مقصود تمامی فعالیت های مرتبط با ارزیابی دانش، مهارت، و نگرش فراگیران است.
- (۲) مقصود از نوآوری (دانش پژوهی) انجام فعالیتی بدیع در جهت حل مسأله، گسترش مرزهای دانش و ورود به عرصه های جدید است.
- (۳) برای این که فعالیتی جزو فعالیت های دانش پژوهی طبقه بندی شود، لازم است این فعالیت علاوه بر داشتن بُعد کمی و کیفی، در برگزیده تعامل انجام دهنده (گان) آن فعالیت با جامعه آموزش علوم پزشکی باشد. به منظور برقراری این تعامل لازم است که مجری یا مجریان فعالیت مورد نظر نشان دهند که برای آن از منابع و مستندات موجود در متون آموزش علوم پزشکی بهره برده اند، و محصول و نتیجه فعالیت آموزشی آنها به نحو مناسبی در اختیار سایر اعضای جامعه آموزش علوم پزشکی قرار گرفته است به گونه ای که سایر افراد می توانند بر پایه آن، اقدامات و فعالیت های بعدی را انجام دهند و بدین وسیله نتایج حاصل از این فعالیت در طول زمان به گسترش دانش آموزش علوم پزشکی کمک نموده است. گستردگی و حوزه این تعامل می تواند در سطح دانشگاهی، ملی، یا بین المللی باشد

ارزیابی دانش پژوهی:

در سال ۱۹۹۷، آقای Glassick در کتاب خود با عنوان **Scholarship Assessed** شش معیار مشهور خود را برای ارزیابی فعالیت های دانش پژوهی ارائه داده است. این معیار ها عبارتند از:

۱- دارا بودن اهداف مشخص

فرد دانش پژوه باید اهداف خود را از فعالیت های صورت گرفته به وضوح بیان کند.

- آیا هدف اصلی به وضوح بیان شده است؟
- آیا اهداف بیان شده واقع بینانه و قابل دسترسی هستند؟
- آیا موضوع مورد پرسش در زمینه مربوطه مهم است؟

۲- کسب آمادگی کافی

- آگاهی از فعالیت های قبلی صورت گرفته در زمینه مورد نظر
- داشتن مهارت های لازم برای انجام فعالیت

- از پیش فراهم کردن منابع مورد نیاز آنفعالیست

۳- استفاده از روشی مندی مناسب

• دانش پژوه باید

- از روش مناسب برای انجام فعالیت بهره بگیرد
- آنها را به صورت مؤثری به کار بندد
- در موارد لزوم بر حسب نیاز آنها را تغییر دهد.

• در عین حال

- انعطاف پذیری و حتی در صورت نیاز طراحی مجدد فعالیت

۴- نتایج قابل توجه

• نتایج باید به دانش در آن حوزه بیافزایند، باعث تحریک یادگیری شوند، و یا مشکلی را در خارج از حوزه دانشگاه حل کنند:

- آیا دانش پژوه به اهداف خود دست یافته است؟
- آیا فعالیت صورت گرفته در نهایت منجر به افزودن مطلبی به دانش موجود در آن زمینه شده است؟
- آیا فعالیت صورت گرفته افق های جدیدی برای بررسی و مطالعه بیشتر ایجاد نموده است؟

۵- ارائه مؤثر

- یک فعالیت دانش پژوهی هر قدر هم که برجسته و درخشان باشد در صورتی که به دیگران ارائه نشود به اتمام نرسیده است.
- آیا دانش پژوه از شیوه مناسب و مؤثری برای ارائه نتایج کار خود بهره جسته است؟
- آیا برای در میان گذاشتن فعالیت خود با گروه هدف خود از ابزارها و محیط های مناسب استفاده کرده است؟
- آیا دانش پژوه پیام خود را به روشنی و یکپارچگی لازم ارائه کرده است؟

۶- بازبینی نقادانه

- تعمق و تفکر دانش پژوه در مورد فعالیت صورت گرفته
- استفاده از دیدگاه ها و نظرات دیگران در زمینه آن فعالیت
- درس گرفتن از این اقدامات در جهت بهبود بخشیدن به فعالیت خود
- استفاده از نتایج آن ارزیابی ها برای بهبود فعالیت های آتی